

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

І. М. СОТНИК, д-р екон. наук

К. А. ВЛАСЕНКО

Сумський державний університет, м. Суми

Сьогодні в Україні поступової популярності набуває соціальне підприємництво. Цей напрямок допомагає залучати до бізнесу соціальні незахищені верстви населення за рахунок розширення меж платоспроможного попиту, а також людей з обмеженими можливостями, які отримують реальне право стати повноцінними членами суспільства, знайти гідну роботу і заробітну плату. Крім нових робочих місць та допомоги нужденним, соціальне підприємництво створює нові об'єкти економічної інфраструктури, сприяючи розвитку місцевих громад.

На жаль, розбудова даного бізнес-сегмента відбувається в Україні повільними темпами через відсутність адекватного нормативного регулювання, дефіцит загальнодоступної інформації про діяльність підприємців у соціальній сфері, невеликі масштаби впровадження соціальних інновацій, проблеми з фінансуванням соціального бізнесу тощо. У зв'язку з цим, виникає необхідність у вибудовуванні цілеспрямованої державної політики підтримки, яка сприяла б активізації інноваційних процесів у соціальній сфері шляхом впровадження проектів соціального підприємництва.

Соціальний бізнес акумулює все найкраще з державного і приватного секторів, формуючи економічне підґрунтя для вирішення соціальних та екологічних проблем інноваційними методами. Він спрямований на практичну реалізацію інновацій для розв'язання найболючіших проблем суспільства: бідності, голоду, безробіття, неписьменності, захворювань. Зважаючи на ці позитивні риси, накопичений досвід імплементації вітчизняних та зарубіжних соціальних проектів вимагає їх детального вивчення і виявлення перспективних

напрямків розвитку та поширення цього явища в умовах сучасної ринкової економіки України.

Оскільки офіційної статистики щодо кількості соціальних підприємств в Україні не ведеться через відсутність чіткого трактування соціального підприємництва у вітчизняному законодавстві, активісти вже вдалися до кількох спроб поррахувати масштаби соціального бізнесу в державі та оцінити темпи його розвитку. Так, за рахунок грантових коштів були видані 2 каталоги соціальних підприємств України: у 2013 та 2017 році. Перший налічував лише 46 суб'єктів господарювання, які визначали пріоритетом свого існування досягнення насамперед соціальних цілей, другий – вже 150 компаній. Сьогодні, за експертними оцінками, кількість соціальних підприємств становить близько тисячі [1], що свідчить про поступове поширення цієї моделі бізнесу у вітчизняній економічній системі.

Очевидно, що соціальне підприємництво має довгі історичні корені, але раніше, порівняно із сучасними формами, мало дещо інший характер, зокрема, проявляючись у меценатстві. В умовах бурхливого розвитку технологій щороку зростає залежність економічних, соціальних, політичних та інших процесів від інноваційних підходів у вирішенні нагальних суспільних проблем. Розвиваючись і вдосконалюючись разом з громадою, соціальний бізнес також набуває нових форм та інтерпретацій.

Розглядаючи термін «підприємництво» у загальному розумінні, варто згадати твердження Йозефа Шумпетера про те, що підприємець – це інноватор, який застосовує нові способи і методи виробництва, новітні технології, тим самим рухаючи економіку країни вперед і виводячи на новий рівень. У сучасному трактуванні соціальне підприємництво – це підприємницька діяльність, спрямована на поліпшення життя, задоволення потреб населення, вирішення проблем, що виникають у соціумі [2]. Соціальний бізнес прагне вирішити суспільні проблеми, які не вдається вирішити приватному бізнесу та державі, іншими нетрадиційними способами. Це стає можливим за рахунок соціальних інновацій, які реалізуються соціальними підприємцями.

Сьогодні визнаними критеріями соціального підприємництва є такі:

- наявність соціальної місії, а саме спрямованості на пом'якшення соціальних проблем, отримання позитивного соціального результату;
- підприємницький підхід, тобто здатність соціального підприємця передбачати зміни у ринковій ситуації, знаходити можливості і ресурси для розвитку бізнесу, розробляти та застосовувати нові рішення, що позитивно впливають на суспільство у довгостроковій перспективі;
- інноваційність, тобто застосування принципово нових методів і ресурсів у вирішенні соціальних проблем;
- самоокупність і фінансова стійкість, а саме здатність соціального підприємства вирішувати соціальні проблеми за рахунок доходів, одержуваних від власної діяльності [3].

Останніми роками інтерес до соціального підприємництва в Україні та світі викликаний тим, що ця ідея поєднує в собі націленість на виконання соціальної місії з властивою бізнесу дисципліною, інноваційністю та рішучістю. Причиною появи все більшої кількості соціальних підприємств є неефективність окремих соціальних інститутів [4]. Тому саме соціальні підприємці беруть на себе завдання вирішити низку актуальних суспільних проблем, насамперед локального масштабу, оскільки вони живуть у своєму регіоні і знають проблемні питання зсередини. Важливою рисою соціального бізнесу є також його самоокупність: за цієї моделі люди створюють свою підприємницьку нішу і працюють в ній.

Водночас, слабкими сторонами соціального підприємництва є необхідність державної підтримки таких компаній внаслідок обмеженого доступу до фінансових ресурсів для розвитку бізнесу. Як правило, комерційні банки не схильні давати кредити суб'єктам соціального підприємництва, навіть зважаючи на їх благородну місію, оскільки фінансові позиції цих підприємців є більш хиткими, аніж у приватного бізнесу. Відсутність націленості на максимізацію прибутку суттєво обмежує можливості соціальних підприємців розширювати свою справу за рахунок власних фондів, а грантове фінансування

та інші подібні механізми не завжди спроможні задовольнити потребу у необхідних коштах.

На нашу думку, проблему недостатньої підтримки з боку держави може вирішити створення саморегулюючої організації соціальних підприємців, яка зможе встановлювати вимоги для суб'єктів господарювання, пов'язані з реалізацією соціальних проєктів. Але самі підприємці повинні бути зацікавлені в створенні подібної організації. Крім контрольної, нормотворчої, інформаційної, вона повинна виконувати представницьку функцію, а також функції врегулювання конфліктів та забезпечення належного професійного рівня підприємців.

Законодавче визнання – це дуже важливий етап у розвитку соціального підприємництва, що підтверджується досвідом розвинених європейських країн, багато з яких ухвалили низу базових законів та підзаконних актів у сфері соціального бізнесу. Завдання закону про соціальне підприємництво в Україні – виявити сфери діяльності, в яких бажаний його розвиток, визначити і запровадити заходи державної підтримки та стимулюючі механізми для розбудови соціальних підприємств. А головне – закріпити саме поняття «соціального підприємництва» та критерії виділення його серед інших форм господарської діяльності.

Отже, соціальне підприємництво – один із перспективних напрямків інноваційного розвитку малого і середнього бізнесу, що сприяє вирішенню багатьох соціальних проблем. Розбудова цього сектору в Україні забезпечить розширення спектру доступних соціальних послуг та працевлаштування соціально вразливих верств населення. Розвиток інституту соціального підприємництва на інноваційних засадах може стати дієвим інструментом вирішення проблем державної соціальної політики, а соціальні підприємці – рівноправними партнерами для уряду та приватного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Розвиток соціального підприємництва в Україні та його роль у реінтеграції Донбасу. URL : http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/111Zapiska-Hodgson-Sots-p_dpri_mnitstvo-zatverdzhene-4cef0.pdf.

2. Соціальне підприємництво: ефективний інструмент подолання соціальних викликів в Україні? URL : https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidprijemnytstvo-efektyvnyy-instrument-podolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/.

3. Грегорі Дж. Дис. Значення соціального підприємництва. URL : <http://www.fuqua.duke.edu/centers/case/documents>.

4. Шаульська Л. В. Розвиток соціального підприємництва як напрям державного регулювання ринку праці. *Економіка і організація управління*. 2016. №2 (22). С. 300–309.

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ

В. М. ПРАСОЛ, доцент

А. Ю. КИРИЧЕНКО, студент

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Система ринкових відносин передбачає тісний взаємозв'язок між процесами виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ у світі обмежених економічних ресурсів. Покладений в основу планування сучасного виробництва принцип полягає в необхідності повного задоволення всіх потреб покупців. Кожне підприємство планує виробництво товарів і послуг тільки в таких кількостях і в такий час, який відповідає запитам споживачів. Попит визначає обсяги і терміни продажу продукції і таким чином, задає всі свої планові показники підприємствам - виробникам.

Раціональне планування збуту та реалізації продукції підприємством є однією з умов досягнення високих кінцевих результатів, стійкого і ефективного розвитку.

Планування збуту та реалізації продукції, робіт і послуг являє собою сукупність стадій, дій і методів по визначенню, вибору і залученню споживачів,